

شماره درخواست ۱۶۰۵۰۸۴

۹۷، ۳، ۲۷

تاریخ ایران

حسن پیرنیا - عباس اقبال آشتیانی

www.ketab.ir

سرشناسه	:	پیرنیا، حسن، ۱۳۵۲ - ۱۳۱۴.
عنوان و نام پدیدآور	:	تاریخ ایران/ حسن پیرنیا، عباس اقبال آشتیانی.
مشخصات نشر	:	تهران: نیلوفر نقره‌ای، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۹۲۵ ص.
شابک	:	978-600-97475-5-9
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	ایران -- تاریخ
موضوع	:	Iran -- History
شناسه افزوده	:	اقبال آشتیانی، عباس، ۱۳۷۵ - ۱۳۳۴.
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۶۱۰۹DSR ۲ت۹پ/
رده بندی دی‌جی	:	۹۵۵
شماره ثبت ملی	:	۵۰۷۴۲۶۶

انتشارات نیلوفر نقره‌ای
 باهمکاری انتشارات سررایان گستر

تاریخ ایران

نویسنده: حسن پیرنیا - عباس اقبال آشتیانی

ناظر فنی چاپ: فاطمه سقایی بابایی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۴۷۵-۵-۹ 978-600-97475-5-9

مرکز پخش: آسمان آبی

تهران خیابان جمهوری خیابان دانشگاه شمالی

تقاطع خیابان لبافی نژاد پلاک ۹۲ طبقه ۱ واحد ۲

تلفن: ۶۶۴۸۳۲۸۳ تلفکس: ۶۶۴۶۵۴۶۳

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۶۳۹۸۵۷۷-۰۹۳۵۴۵۰۵۰۱۲

فهرست

۳۳	 شکل جغرافیایی فلات ایران
۳۳	 مقدمه
۳۶	 نژادها - نژاد سفید پوست - مردمان هند و اروپائی
۳۸	 آریان - ش - ایرانی آنها
۳۹	 آمدن آریان‌ها به فلات ایران
۴۱	 مذهب آریان‌ها و اخلاق آنها
۴۲	 خانواده - طبقات - شکار - حرمت
۴۵	 مختصری از تاریخ عیلام
۴۵	 مقدمه
۴۵	 حدود عیلام
۴۶	 نژاد
۴۶	 زبان
۴۶	 خط
۴۷	 مذهب
۴۷	 شهر شوش
۴۷	 تقسیم گذشته‌های عیلام
۴۸	 عیلام از زمان بسیار قدیم تا ۲۲۲۵ ق.م.
۴۹	 سومری‌ها و آکدی‌ها
۴۹	 مذهب
۵۰	 پاتسی‌های سومری
۵۱	 آکدی‌ها و سلسله سامی
۵۲	 قوت یافتن سومر
۵۲	 انقراض دولت سومری به دست عیلامی‌ها
۵۳	 کارهایی که سومری‌ها برای بشر کرده‌اند
۵۴	 اوضاع عیلام

۵۴	عیلام از ۲۲۲۵ الی ۷۴۵ ق.م.
۵۴	بزرگ شدن بابل
۵۵	سلسله اولی
۵۵	سلسله سوم یا کاسی ها
۵۶	سلسله چهارم یا پاش ها
۵۶	سلسله ششم یا بازی ها
۵۷	عیلام از ۷۴۵ تا ۶۴۵ ق.م.
۵۷	در این دوره طرف عیلام آشور است
۵۹	عهد سوم - اشور جدید
۵۹	جنگ های آشور به عیلام
۶۰	آشور بانی پال و جنگ ها
۶۲	انقراض عیلام
۶۳	خاتمه
۶۴	تاریخ آریان های ایرانی
۶۴	مقدمه
۶۵	یونانی های قدیم که راجع به تاریخ ایران آثاری از خود به جا گذاشته اند
۶۷	باب اول
۶۷	دوره مادی
۶۷	مقدمه
۶۹	فصل اول
۶۹	شاهان ماد
۶۹	دیاکو و تأسیس دولت ماد
۶۹	فرورتیش
۷۰	هُوَخْ شَتَر
۷۱	لیدیه
۷۳	ایختوویکو
۷۴	فصل دوم
۷۴	تمدن مادی
۷۷	باب دوم
۷۷	دوره اول پارسی ها

۷۷	مقدمه
۸۰	فصل اول
۸۰	شاهان هخامنشی
۸۰	اول: کوروش بزرگ، خروج برایختوویگو
۸۱	تسخیر لیدیه
۸۳	تسخیر مستعمرات یونانی در آسیای صغیر
۸۴	تسخیر ممالک شرقی
۸۴	تسخیر بابل
۸۶	خصال کوروش
۸۷	دوم: کمبوج
۸۹	واقعه بردیای دروغ
۹۱	سوم: داریوش اول - جنگ
۹۳	تشکیلات داریوش
۹۵	تسخیر پنجاب و سند
۹۵	لشکرکشی به اروپا - تسخیر تراکیه و مقدونیه
۹۶	جنگ با یونان
۱۰۰	خصال داریوش
۱۰۰	چهارم: خشیار شاه
۱۰۴	جهات عدم پیشرفت ایران در جنگ
۱۰۵	خصال خشیارشاه
۱۰۵	پنجم: اردشیر اول (اَرتَخشْتَر)
۱۰۶	ششم: خشیارشاه دوم
۱۰۶	هفتم: سغدیانس
۱۰۷	هشتم: داریوش دوم
۱۰۸	نهم: اردشیر دوم (اَرتَخشْتَر)
۱۱۰	دهم: اردشیر سوم
۱۱۱	یازدهم: آرشک
۱۱۱	دوازدهم: داریوش سوم
۱۱۲	فصل دوم
۱۱۲	قتون‌کشی اسکندر به ایران و انقراض سلسله هخامنشی

۱۱۲	 مقدمه
۱۱۳	 جنگ گرانیک
۱۱۴	 جنگ ایسوس (۳۳۳ ق.م)
۱۱۵	 جنگ گوگامل
۱۱۸	 فصل سوم
۱۱۸	 تمدن ایران در دوره هخامنشی
۱۱۸	 وسعت دولت هخامنشی
۱۱۸	 تشکیلات
۱۱۹	 داوری و مجازات‌ها
۱۲۰	 سپاه
۱۲۱	 مذهب
۱۲۲	 طبقات
۱۲۳	 صنایع
۱۲۴	 آثار دوره هخامنشی
۱۲۴	 پاسارگاد
۱۲۵	 تخت جمشید
۱۲۶	 نقش رستم
۱۲۶	 شوش
۱۲۶	 سروستان و فیروزآباد
۱۲۷	 زبان و خط
۱۲۷	 کتیبه‌ها
۱۲۹	 باب سوم
۱۲۹	 دوره مقدونی و یونانی اسکندر و سلوکی‌ها
۱۲۹	 فصل اول
۱۲۹	 فتوحات اسکندر بعد از فوت داریوش سوم
۱۲۹	 تسخیر ممالک شرقی ایران
۱۲۹	 سفر جنگی به هند
۱۳۰	 مراجعت اسکندر به ایران و فوت او
۱۳۲	 فصل دوم
۱۳۲	 طرز رفتار اسکندر - کارهای او

۱۳۴	فصل سوم
۱۳۴	جانشینان اسکندر - سلوکی‌ها
۱۳۷	دورهٔ پارتی‌ها
۱۳۷	فصل اول
۱۳۷	پارتی‌ها و شاهان اشکانی
۱۳۷	پارت یعنی خراسان کنونی
۱۳۸	اشک ۱- ارشک اول
۱۳۸	اشک ۲- تیرداد اول
۱۳۸	اشک ۳- اردوان اول
۱۳۹	اشک ۴- زری‌ایبت
۱۳۹	اشک ۵- فرهاد اول
۱۳۹	اشک ۶- مهرداد اول (۱۷۰-۱۳۰ ق.م.)
۱۳۹	اشک ۷- فرهاد دوم
۱۴۰	اشک ۸- اردوان دوم
۱۴۱	اشک ۹- مهرداد دوم / بزرگ
۱۴۱	ارمنستان
۱۴۲	آسیای صغیر
۱۴۲	نخستین ارتباط ایران با روم
۱۴۳	اشک ۱۰- سندروگ
۱۴۳	اشک ۱۱- فرهاد سوم (۶۹-۶۰ ق.م.)
۱۴۳	اشک ۱۲- مهرداد سوم
۱۴۴	اشک ۱۳- اُرد اول
۱۴۶	حزّان و ماراتن
۱۴۷	اشک ۱۴- فرهاد چهارم
۱۴۷	جنگ دوم با روم
۱۴۸	جنگ سوم با روم
۱۵۰	ارمنستان
۱۵۰	اشک ۱۵- فرهاد پنجم
۱۵۰	اشک ۱۶- ارد دوم
۱۵۰	اشک ۱۷- وانان

۱۵۱	اشک ۱۸- اردوان سوم
۱۵۱	اشک‌های ۱۹، ۲۰، ۲۱ واردان، گودرز، وانان دوم
۱۵۲	اشک ۲۲- بلاش اول
۱۵۳	تاجگذاری تیرداد در روم
۱۵۴	اشک ۲۳- خسرو: (۱۰۷-۱۳۳ م.)
۱۵۵	اشک‌های ۲۴، ۲۵، بلاش دوم و بلاش سوم
۱۵۶	اشک ۲۶- بلاش چهارم
۱۵۶	اشک ۲۷، ۱۸ بلاش پنجم و اردوان پنجم
۱۵۸	فصل دوم
۱۵۸	اوضاع ایران در دوره اشکانی - تمدن اشکانی
۱۵۸	بسط دولت اشکانی
۱۵۸	تشکیلات دولت اشکانی
۱۵۹	مذهب
۱۶۰	زبان و خط
۱۶۱	صنایع و فنون
۱۶۲	تجارت
۱۶۳	مسکوکات
۱۶۳	مذاهب خارجه
۱۶۴	نتیجه
۱۶۵	دوره پارسی‌ها
۱۶۵	فصل اول
۱۶۵	شاهان ساسانی
۱۶۵	مقدمه
۱۶۵	اول اردشیر اول (ارت خشت)
۱۶۷	دوم شاپور اول (شاه پوهر)
۱۶۸	جنگ اول با روم
۱۶۸	جنگ دوم
۱۶۹	کارهای شاپور هنگام صلح
۱۷۰	سوم - هرمز اول (اتو هرمزد)
۱۷۰	چهارم - بهرام اول (وره‌ران)

- ۱۷۰ پنجم - بهرام دوم (ورهران).
- ۱۷۱ ششم - بهرام سوم (وره ران).
- ۱۷۱ هفتم - نرسی (نرسه).
- ۱۷۳ هشتم - هرمز دوم (اثوهرمزد).
- ۱۷۳ نهم - آذر نرسی (آذر نرسه).
- ۱۷۳ دهم - شاپور دوم (شاه پوهر) بزرگ.
- ۱۷۴ جنگ اول با روم.
- ۱۷۴ جنگ دوم با روم: (۳۵۹-۳۶۳ م.).
- ۱۷۷ یازدهم - اردشیر دوم (ارت خشت).
- ۱۷۷ دوازدهم - شاپور سوم (شاهپور).
- ۱۷۸ سیزدهم - بهرام چهارم (ورن).
- ۱۷۸ چهاردهم - یزدگرد اول (یزدکرت).
- ۱۷۹ پانزدهم - بهرام پنجم (نور).
- ۱۸۰ جنگ با روم شرقی.
- ۱۸۱ شانزدهم - یزدگرد دوم (یزدکرت).
- ۱۸۲ هفدهم - هرمز سوم (اثوهرمزد).
- ۱۸۲ هیجدهم - فیروز اول (پیروز).
- ۱۸۲ جنگ‌های هیاطله.
- ۱۸۴ نوزدهم - بلاش (ولگاش).
- ۱۸۴ بیستم - قباد اول (کوات).
- ۱۸۴ پیدایش مزدک خلع قباد و بازگشت او به سلطنت.
- ۱۸۵ جنگ با بیزانس.
- ۱۸۶ جنگ دوم با بیزانس.
- ۱۸۷ مزدکی‌ها.
- ۱۸۷ بیست و یکم - خسرو اول انوشیروان عادل (خسرو ائوشک ربان).
- ۱۸۸ سیاست داخله.
- ۱۸۹ سیاست خارجه.
- ۱۸۹ جنگ اول با بیزانس.
- ۱۹۰ جنگ برای لازیکا.
- ۱۹۱ جنگ با هیاطله.

۱۹۱	جنگ با خزرها
۱۹۱	دست‌نشان‌دگی یمن
۱۹۲	جنگ با ترک‌ها
۱۹۲	جنگ سوم با بیزانس: (۵۷۹-۵۷۲ م.)
۱۹۳	خصال انوشیروان
۱۹۴	بیست و دوم - هرمز چهارم (اهورمزد)
۱۹۵	بیست و سوم خسرو دوم معروف به پرویز (خسراو پرویز)
۱۹۶	جنگ‌های خسرو پرویز با بیزانس
۱۹۷	جنگ‌های هان
۱۹۸	محاصره سطاغینه
۱۹۸	جنگ دستگرد: (در سال ۶۲۱ م.)
۱۹۹	خلع و قتل خسرو پرویز
۱۹۹	خصائل خسرو پرویز
۲۰۰	بیست و چهارم - قباد دوم (سرت)
۲۰۱	بیست و پنجم - اردشیر سوم (ارت‌خستر)
۲۰۱	بیست و ششم الی سی و چهارم - زمان سرج و مرچ
۲۰۱	سی و پنجم - یزدگرد سوم (یزدکرت)
۲۰۳	نهضت عرب به طرف ایران
۲۰۳	مقدمه
۲۰۴	جنگ ذوقار
۲۰۵	جنگ زنجیر
۲۰۵	جنگ پل: (۱۳ هجری)
۲۰۶	جنگ قادسیه و تصرف مداین: (۱۴ هجری - ۶۳۶ م.)
۲۰۷	جنگ جلولاء
۲۰۸	جنگ نهاوند (۲۱ هجری = ۶۴۲ م.)
۲۰۹	تسخیر ایالات ایران و فوت یزدگرد
۲۰۹	سلسله ساسانی پس از فوت یزدگرد
۲۱۰	ایران پس از جنگ نهاوند
۲۱۲	فصل دوم
۲۱۲	تمدن ایران در دوره ساسانی

۲۱۲	طبقات:
۲۱۳	تشکیلات اداری
۲۱۴	مالیه
۲۱۵	لشکر
۲۱۶	داوری
۲۱۷	چاپارخانه‌ها
۲۱۸	روحانیون
۲۱۸	مسکوکات ساسانی
۲۱۹	ذخیره نقدی خاندان
۲۱۹	حرفت و تجارت
۲۲۰	روابط ایران با دواخا
۲۲۲	مذاهب در دوره ساسانی
۲۲۲	مذهب زرتشتی
۲۲۲	زمان پیدایش زرتشت
۲۲۳	زندگانی زرتشت
۲۲۳	آئین زرتشت
۲۲۵	مذهب مانی
۲۲۷	مذهب مزدک
۲۲۸	قسمت دوم مهرپرستی
۲۲۸	مذهب عیسوی و بودایی
۲۲۹	مذهب عیسوی
۲۲۹	مذهب بودایی
۲۳۰	معتقدات آریان‌های ایرانی از نظر تاریخ
۲۳۱	اخلاق - مجازات‌ها
۲۳۱	اخلاق
۲۳۲	مجازات‌ها
۲۳۳	زبان - کتب پهلوی - ادبیات - خط - تاریخ
۲۳۳	زبان - کتب پهلوی
۲۳۴	ادبیات
۲۳۵	خط دوره ساسانی

۲۳۵	تاریخ
۲۳۷	صنایع
۲۳۷	معماری و حجاری
۲۳۹	کتابخانه‌های ساسانی
۲۴۰	نقاشی
۲۴۰	شعر
۲۴۰	موسیقی
۲۴۰	زبان‌ها و خطوط ایران قدیم
۲۴۱	دوم - خطوط
۲۴۳	خاتمه
۲۴۳	یک نظر اجمالی به سده‌های ایران باستان
۲۴۵	کارهایی که آریان‌های ایرانی داع تمدن بشر کرده‌اند
۲۴۸	فصل اول
۲۴۸	عربستان و قوم عرب
۲۴۸	جزیره العرب
۲۵۳	تقسیمات عربستان
۲۵۴	قوم عرب
۲۵۵	۱. عرب بائده
۲۵۶	۲. عرب قحطانیه
۲۵۶	ملوک حمیر
۲۵۷	سیل عرم
۲۵۷	استیلای حبشه بر یمن
۲۵۹	قبائل کهلان
۲۵۹	مناذره
۲۶۱	غسانه
۲۶۲	ملوک کنده
۲۶۲	۳. عرب اسماعیلیه یا مستعربه
۲۶۳	قریش
۲۶۳	آداب و ادیان عرب قبل از ظهور اسلام
۲۶۶	سدانت کعبه و قریش

۲۶۷	فصل دوم.
۲۶۷	ظهور اسلام «سیرت حضرت رسول»
۲۶۷	ابتدای امر پیغمبر اسلام.
۲۶۸	مبعث پیغمبر اسلام
۲۶۸	دعوت قریش به اسلام
۲۶۹	اسلام حمزه و عمرین الخطاب.
۲۷۰	مهاجرین و انصار.
۲۷۲	هجرت رسول الله از مکه به یثرب.
۲۷۳	غزوة بدر کربی.
۲۷۴	غزوة احد.
۲۷۵	غزوة خندق.
۲۷۶	فتح مکه در سال هفتم هجرت.
۲۷۸	غزوة تبوک در سال نهم هجرت.
۲۷۹	وفات حضرت رسول در سال یازدهم هجرت.
۲۸۰	فصل سوم
۲۸۰	خلفای راشدین (از ۱۱ تا ۴۱ هجرت)
۲۸۰	مسئله خلافت
۲۸۱	خلافت ابوبکر (۱۱ - ۱۳ هجرت)
۲۸۱	لشکرکشی به ایران و شام
۲۸۲	خلافت عمرین الخطاب (۱۳ - ۲۳ هجرت)
۲۸۳	فتح ایران
۲۸۵	واقعه جسر (رمضان سال ۱۳)
۲۸۵	واقعه نخيله در سال ۱۴
۲۸۶	جنگ قادسیه در سال ۱۴
۲۸۷	فتح مداین در سال ۱۶
۲۸۸	فتح الفتوح نهاوند در سال ۲۱
۲۹۰	فتوح شام.
۲۹۱	فتح مصر در ۱۹ و ۲۰
۲۹۲	قتل عمر در ذی الحجه سال ۲۳
۲۹۲	خلافت عثمان (۲۳ - ۳۵ هجرت)

۲۹۳	هلاکت یزدگرد سوم و انقراض سلسله ساسانی در سال ۳۱
۲۹۴	شوریدن مسلمین بر عثمان و قتل او در سال ۳۵
۲۹۵	خلافت علی بن ابیطالب (۳۵ - ۴۰ هجرت)
۲۹۶	واقعه جمل در سال ۳۶
۲۹۷	واقعه صفین در سال ۳۷
۲۹۹	شیعه و خوارج
۳۰۰	شهادت حضرت علی در رمضان سال ۴۰
۳۰۱	خلافت امام حسن (۴۰-۴۱ مدت آن پنج ماه)
۳۰۳	فصل - ۲۰ -
۳۰۳	خلفای اموی (۴۱ - ۱۳۲ هجرت)
۳۰۴	وقایع داخلی
۳۰۵	واقعه مرج راهط و مدفنت آن مروان
۳۰۷	وقایع خارجی
۳۰۸	عقبه بن نافع
۳۱۲	فصل پنجم
۳۱۲	خلافت بنی عباس (۱۳۲-۶۵۶)
۳۱۲	بنی امیه و موالی
۳۱۴	قیام شیعیان آل عباس
۳۱۵	جنگ زاب در جمادی الثانی ۱۳۲
۳۱۵	خلافت سقاح (۱۳۲-۱۳۶)
۳۱۷	خلافت ابوجعفر منصور (۱۳۶-۱۵۸)
۳۱۸	خلافت مهدی (۱۵۸-۱۶۹) و خلافت هادی (۱۶۹-۱۷۰)
۳۱۸	خلافت هارون الرشید (۱۷۰-۱۹۳)
۳۱۹	احوال برامکه
۳۲۱	تجزیه دولت عرب
۳۲۲	خلافت امین (۱۹۳-۱۹۸)
۳۲۳	خلافت مأمون (۱۹۸-۲۱۸)
۳۲۴	خلافت معتصم (۲۱۸-۲۲۷)
۳۲۶	خلفای دیگر
۳۲۶	وائق (۲۲۷-۲۳۲)

۳۲۷	متوکل (۲۴۷-۲۳۲)
۳۲۷	معتمد (۲۷۹-۲۵۶)
۳۲۸	معتضد (۲۸۱-۲۷۹)
۳۲۸	ناصر (۶۲۲-۵۷۵)
۳۲۸	مستنصر
۳۲۸	مستعصم (۶۵۶-۶۴۰)
۳۳۱	تاریخ ایران بعد از اسلام
۳۳۱	مقدمه
۳۳۳	فصل اول
۳۳۳	طاهریان و علویان طبرستان
۳۳۳	الف) طاهریان (۲۰۸-۱۰۹)
۳۳۳	۱. طاهر بن حسین (۲۰۸-۱۰۹)
۳۳۴	خوارج
۳۳۴	۲. طلحه بن طاهر (۲۱۳-۲۰۷)
۳۳۵	۳. عبدالله بن طاهر (۲۱۳-۲۳۰)
۳۳۵	۴. طاهر بن عبدالله (۲۳۰-۲۴۸)
۳۳۵	۵. محمد بن طاهر (۲۴۸-۲۵۹)
۳۳۶	ب) علویان طبرستان (۲۵۰-۳۱۶)
۳۳۷	۱. حسن بن زید داعی کبیر (۲۵۰-۲۷۰)
۳۳۹	۲. محمد بن زید داعی (۲۷۰-۲۸۷)
۳۴۰	۳. حسن بن علی ناصر کبیر (۳۰۴-۳۰۱)
۳۴۳	۴. حسن بن قاسم داعی صغیر (۳۰۴-۳۱۶)
۳۴۶	فصل دوم
۳۴۶	دیالمه آل زیار (۳۱۶-۴۳۳)
۳۴۶	سرزمین دیلم
۳۴۷	۱. مردآویج بن زیار (۳۱۶-۳۲۳)
۳۴۷	قیام مردآویج در ۳۱۶
۳۴۹	مردآویج و علی بن بویه
۳۵۱	قتل مردآویج در ۳۲۳
۳۵۲	۲. وشمگیر بن زیار (۳۲۳-۳۵۷)

۳۵۳	قتل ماکان در ۳۲۹.....
۳۵۴	وشمگیر و پسران بویه.....
۳۵۵	مرگ وشمگیر در ۲۵۷.....
۳۵۶	۳. بهستون بن وشمگیر (۳۵۷-۳۶۶).....
۳۵۶	۴. شمس المعالی قابوس بن وشمگیر (۳۶۶-۴۰۳).....
۳۵۹	قتل قابوس در ۴۰۳:.....
۳۶۰	۵. فلک المعالی منوچهر (۴۰۳-۴۲۳).....
۳۶۱	۶. نوشیروان بن فلک المعالی (۴۲۳-۴۳۵).....
۳۶۲	شاهزادگان و کر آل زیار.....
۳۶۴	فصل سوم.....
۳۶۴	دیالمه آل بویه (۳۲۰-۴۴۷).....
۳۶۴	پسران بویه ماهی.....
۳۶۵	اوضاع دربار خلافت مقارن ظهور آل بویه.....
۳۶۹	فتح اهواز به دست آل بویه در ۳۲۰.....
۳۶۹	اوضاع بغداد مقارن فتح آن به دست احمد بن بویه.....
۳۷۱	فتح بغداد و عراق به دست احمد بن بویه در ۳۳۲-۳۳۷.....
۳۷۴	مرگ عمادالدوله و امارت عضدالدوله در ۲۱۸.....
۳۷۴	تقسیم ممالک آل بویه.....
۳۷۶	الف - دیالمه فارس (۳۳۸-۴۴۷).....
۳۷۷	۱. عضدالدوله بن رکن الدوله (۳۳۸-۳۷۲).....
۳۷۸	وفات عضدالدوله در ۳۷۲.....
۳۷۹	۲. شرف الدوله (۳۷۲-۳۷۹).....
۳۸۱	۳. بهاء الدوله (۳۷۹-۴۰۳).....
۳۸۲	۴. سلطان الدوله (۴۰۳-۴۱۵).....
۳۸۲	۵. ابوکالیجار مرزبان (۴۱۵-۴۴۰).....
۳۸۴	۶. ملک رحیم (۴۴۰-۴۴۷).....
۳۸۵	دیالمه عراق و خوزستان و کرمان.....
۳۸۶	در عراق و اهواز و کرمان.....
۳۸۶	در عراق فقط یا در عراق و فارس با هم.....
۳۸۶	در کرمان فقط یا در کرمان و فارس با هم.....

دیالمه ری و همدان و اصفهان	۳۸۶
۱. مؤیدالدوله (۳۶۶-۳۷۳)	۳۸۷
۲. فخرالدوله (۳۶۶-۳۸۷)	۳۸۷
۳. مجدالدوله (۳۸۷-۴۲۰)	۳۸۹
۴. شمسالدوله (۳۸۷-حدود ۴۱۲)	۳۹۱
۵. سماءالدوله (حدود ۴۱۲-۴۱۴)	۳۹۱
الف - دیالمه فارس	۳۹۱
ب - دیالمه عراق و خوزستان و کرمان	۳۹۲
ج - دیالمه سیستان و اصفهان و همدان	۳۹۲
فصل چهارم	۳۹۴
صفاریان (۲۴۷-۳۹۲)	۳۹۴
سیستان پیش از قیام یعقوب	۳۹۴
ابتدای امر یعقوب	۳۹۵
۱. یعقوب بن لیث (۲۴۷-۲۶۵)	۳۹۷
محاربات یعقوب با مخالفین داخلی	۳۹۷
فتح هرات در ۲۵۳	۳۹۸
استیلای یعقوب بر کرمان و فارس در ۲۵۵	۳۹۹
فتح کابل در ۲۵۶	۴۰۰
فتح نیشابور و انقراض طاهریان در ۲۵۹	۴۰۰
جنگ یعقوب با خلیفه در ۲۶۲	۴۰۲
مرگ یعقوب در ۲۶۵	۴۰۳
۲. عمرو بن لیث (۲۶۵-۲۸۷)	۴۰۵
نزاع عمرو و علی	۴۰۵
لشکرکشی عمرو به فارس در ۲۶۸	۴۰۷
داستان عمرو با رافع بن هرثمه و عمال خلیفه	۴۰۸
جنگ عمرو با اسماعیل	۴۱۱
قتل عمرو در سال ۲۸۹	۴۱۳
۳. ابوالحسن طاهربن محمد بن عمرو بن لیث (۲۸۷-۲۹۶)	۴۱۴
۴. لیث بن علی بن لیث (۲۹۶-۲۹۸)	۴۱۵
۵. ابوعلی محمد بن علی بن لیث (محرم ۲۹۸ - ذی الحجه ۲۹۸)	۴۱۵

۴۱۶		امیرزادگان دیگر صفاری
۴۱۹		فصل پنجم
۴۱۹		سامانیان (۲۷۹-۳۹۸)
۴۱۹		ابتدای امر سامانیان
۴۲۰		نزاع نصر و اسماعیل با یکدیگر در ۲۷۵
۴۲۱		۱. اسماعیل بن احمد، امیر عادل (۲۷۹-۲۹۵)
۴۲۳		۲. ابونصر احمد بن اسماعیل (۲۹۵-۳۰۱)
۴۲۳		۳. نصر بن احمد (۳۰۱-۳۳۱)
۴۲۶		کشورگشائی امر نصر و وقایع خارجی دوره امارت او
۴۲۸		۴. نوح بن نصر (۳۳۱-۳۴۳)
۴۳۰		۵. ابوالفوارس عبدالمعز بن نوح (۳۴۳-۳۵۰)
۴۳۲		۶. ابوصالح منصور بن نوح (۳۵۰-۳۶۶)
۴۳۴		۷. ابوالقاسم نوح بن منصور (۳۶۶-۳۸۷)
۴۳۵		مقدمات انقراض دولت سامانی
۴۳۸		۸. ابوالحارث منصور بن نوح (۳۸۷-۳۹۰)
۴۳۹		۹. ابوالفوارس عبدالملک بن نوح (از ۳۰۱ صفر ۱۰۱ دی القعه ۳۸۹)
۴۳۹		انقراض دولت سامانی در ۳۸۹
۴۴۰		نظری به وضع اداری و طرز حکومت سامانیان
۴۴۴		غزنویان (۵۸۲-۳۵۱)
۴۴۴		ابتدای کار غزنویان
۴۴۶		۱. ابوالقاسم محمود بن سبکتکین (۴۲۱-۳۸۷)
۴۴۶		نزاع محمود و اسماعیل
۴۴۶		قیام امیر منتصر سامانی
۴۴۷		محاربات محمود با خلف بن احمد سیستانی
۴۴۸		سلطان محمود و خانیان ترکستان
۴۴۹		فتح خوارزم و جرجانیه در ۴۰۸-۴۰۷
۴۵۰		غزوات محمود در هندوستان از ۳۹۲ تا ۴۱۶
۴۵۲		فتح ری و اصفهان در ۴۲۰
۴۵۳		وفات سلطان محمود در ۴۲۱
۴۵۶		۲. سلطان محمد بن محمود (از ربیع الآخر تا شوال ۴۲۱)

۳. سلطان مسعود بن محمود (۴۳۲-۴۲۱)..... ۴۵۷
- لشکرکشی‌های سلطان مسعود ۴۵۷
- سلطان مسعود و ترکمانان غز و سلجوقی ۴۵۹
- مرگ سلطان مسعود در ۴۳۲ ۴۶۴
۴. سلطان مودود بن مسعود (۴۴۱-۴۳۲)..... ۴۶۵
- ۵ و ۶. علی بن مسعود و مسعود بن مودود (دو ماه از رجب تا رمضان ۴۴۱)..... ۴۶۶
۷. عبدالرشید بن محمود بن سبکتکین (۴۴۴-۴۴۱)..... ۴۶۶
۸. فرخزاد بن مسعود بن محمود (۴۵۱-۴۴۴)..... ۴۶۶
۹. ظهیرالدوله ابراهیم برادر فرخزاد (۴۹۲-۴۵۱)..... ۴۶۶
۱۰. عدءالدوله مسعود بن ابراهیم (۵۰۹-۴۹۲)..... ۴۶۷
۱۱. ارسلانشا پس مسعود روم (۵۱۱-۵۰۹)..... ۴۶۷
۱۲. یمین‌الدوله برامشاه بن مسعود (۵۴۸-۵۱۱)..... ۴۶۸
۱۳. تاج‌الدوله خسروشاه بن برامشاه (۵۵۵-۵۴۸)..... ۴۷۰
۱۴. سراج‌الدوله خسرو ملک بن خسروشاه (۵۵۵-۵۸۲)..... ۴۷۰
- فصل هفتم ۴۷۱
- سلاطین غور (۶۱۲-۵۴۳)..... ۴۷۱
- غور و جبال و فیروزکوه ۴۷۱
- اصل و نسب غوریان ۴۷۱
۱. سیف‌الدین سوری (۵۴۴-۵۴۳)..... ۴۷۲
۲. علاءالدین حسین جهانسوز (۵۵۶-۵۴۴)..... ۴۷۳
۳. سیف‌الدین محمد بن علاءالدین حسین (۵۵۸-۵۵۶)..... ۴۷۴
۴. غیاث‌الدین ابوالفتح محمد بن سام (۵۹۹-۵۵۸)..... ۴۷۵
- غوریان و خوارزمشاهیان ۴۷۶
۵. معزالدین محمد بن سام (۶۰۲-۵۹۹)..... ۴۷۸
- فتح هندوستان از ۵۷۱ تا ۶۰۲ ۴۷۸
- قتل سلطان معزالدین ۴۸۰
۶. غیاث‌الدین محمود بن غیاث‌الدین محمد (۶۰۷-۶۰۲)..... ۴۸۱
- ۷ و ۸. بهاء‌الدین سام و علاءالدین اتسز (۶۱۰-۶۰۷)..... ۴۸۲
۹. علاءالدین محمد بن شجاع‌الدین علی (۶۱۲-۶۱۰)..... ۴۸۳
- فصل هشتم ۴۸۴

۴۸۴	سلاطین سلجوقی (۴۲۹-۵۹۰).....
۴۸۴	اصل و نسب سلاجقه.....
۴۸۶	۱. رکن الدین ابوطالب طغرل بن میکائیل بن سلجوق (۴۲۹-۴۵۵).....
۴۸۶	فتح گرگان و طبرستان در ۴۳۳.....
۴۸۷	فتح خوارزم و ری و همدان در ۴۳۴.....
۴۸۹	طغرل و دیالمة کاکویه و آل بویه.....
۴۹۰	اوضاع دارالخلافه و آذربایجان و الجزیره مقارن استیلای طغرل.....
۴۹۳	دفع فتنه بساسیری در ۴۵۱.....
۴۹۴	وفات طغراول در ۴۵۵.....
۴۹۴	۲. عضد دوا محمد البارسلان بن جغری (۴۶۵-۴۵۵).....
۴۹۵	قتل عمیدالملک در سنه ۴۵۶.....
۴۹۶	فتوحات البارسلان.....
۴۹۶	فتح ارمنستان و قسمتی از تبرستان و ابغاز در ۴۵۶.....
۴۹۷	فتوحات البارسلان در طرفه مشرقه.....
۴۹۸	فتح ملازگرد در سال ۴۶۲.....
۴۹۹	قتل البارسلان در دهم ربیع الاول ۴۶۵.....
۵۰۰	۳. جلال الدین ابوالفتح حسن ملکشاه (۴۶۵-۴۸۵).....
۵۰۰	فتوحات ملکشاه.....
۵۰۱	فتح انطاکیه در سال ۴۷۷.....
۵۰۲	فتح حلب در ۴۷۹.....
۵۰۲	فتح ماوراءالنهر در سال ۴۸۲.....
۵۰۳	اسماعیلیه و ظهور دعوت جدید.....
۵۰۵	قتل خواجه نظام الملک در دهم رمضان ۴۸۵.....
۵۰۷	مرگ ملکشاه در نیمه شوال ۴۸۵.....
۵۰۹	۴. رکن الدین ابوالمظفر برکیارق (۴۸۵-۴۹۸).....
۵۱۰	محاربات برکیارق با مدعیان سلطنت.....
۵۱۲	قیام محمد بن ملکشاه بر برکیارق.....
۵۱۴	وفات برکیارق.....
۵۱۴	تجزیه دولت سلجوقی.....
۵۱۴	۵. غیاث الدین ابوشجاع محمد (۴۹۸-۵۱۱).....

- سلطان محمد و اسماعیلیه ۵۱۵
- وفات سلطان محمد در ۲۴ ذی الحجه ۵۱۱ ۵۱۷
۶. سلطان معزالدین ابوالحارث احمد سنجر (۵۱۱-۵۲۲) ۵۱۸
- الف) دوره امارت سنجر (۴۹۰-۵۱۱) ۵۱۸
- لشکرکشی سنجر به ماوراءالنهر ۵۱۹
- فتح غزنین در ۲۰ شوال ۵۱۱ ۵۲۰
- ب) دوره سلطنت سنجر (از ذی الحجه ۵۱۱ تا ربیع الاول ۵۵۲) ۵۲۰
- جنگ ساوم در ۱۲ جمادی الاولی ۵۱۳ ۵۲۰
- لشکرکشم و سنجر به ماوراءالنهر در ۵۲۴ ۵۲۲
- تأسیس دواهای قراختائی و خوارزمشاهی ۵۲۲
- جنگ اول بین سنجر و اتیسه در ربیع الاول ۵۳۳ ۵۲۳
- جنگ قطوان در صفر ۵۱۶ ۵۲۴
- لشکرکشی های سنجر به سمرقند و ارز ۵۲۸ و ۵۴۲ ۵۲۵
- فتنه غز در ۵۴۸ ۵۲۶
- وفات سلطان سنجر در ۱۴ ربیع الاول ۵۵۲ ۵۲۸
- اوضاع خراسان پس از مرگ سنجر ۵۲۹
۷. غیاث الدین ابوالقاسم محمود بن محمد (۵۱۱-۵۲۵) ۵۳۰
- جنگ محمود با گرجیان در سال ۵۱۷ ۵۳۱
- جنگ محمود با مستر شد ۵۳۲
۸. غیاث الدین داود بن محمود (شوال ۵۲۵- جمادی الاخر ۵۲۶) ۵۳۲
۹. رکن الدین ابوطالب بن محمد (جمادی الاخر ۵۲۶- محرم ۵۲۹) ۵۳۲
- جنگ بین سنجر و مسعود در ۸ رجب ۵۲۶ ۵۳۳
۱۰. غیاث الدین ابوالفتح مسعود بن محمد (۵۲۹-۵۴۷) ۵۳۳
- قتل مستر شد در ۱۸ ذی القعدة ۵۲۹ و راشد در ۲۵ رمضان ۵۳۲ ۵۳۴
- مرگ مسعود در اول رجب ۵۴۷ ۵۳۵
۱۱. معزالدین ابوالفتح ملکشاه بن محمود (رجب ۵۴۷- ذی القعدة ۵۴۷) و ۵۳۵
۱۲. غیاث الدین ابوشجاع محمود بن محمد (۵۴۷-۵۵۴) ۵۳۵
۱۳. غیاث الدین ابوالفتح سلیمان شاه بن سلطان محمد (۵۵۴-۵۵۶) و ۵۳۶
۱۴. رکن الدین ابوالمظفر ارسلان شاه بن طغرل (۵۵۶-۵۷۱) ۵۳۶
۱۵. رکن الدین ابوطالب طغرل بن ارسلان شاه (۵۷۱-۵۹۰) ۵۳۸

۵۳۹. قتل طغرل سوم و انقراض سلجوقیان عراق در ۵۹۰.....
۵۴۱. فصل نهم.....
۵۴۱. اتابکان و خوارزمشاهیان.....
۵۴۲. الف) اتابکان آذربایجان (۵۴۱-۶۲۶).....
۵۴۲. ۱. شمس‌الدین ابوبکر ایلدگز (۵۴۱-۵۶۸).....
۵۴۳. ۲. نصره‌الدین ابوجعفر محمد جهان پهلوان (۵۶۸-۵۸۲) و.....
۵۴۳. ۳. مظفرالدین عثمان قزل ارسلان (۵۸۲-۵۸۷).....
۵۴۴. ۴. نصره‌الدین ابوبکر بن محمد جهان پهلوان (۵۸۷-۶۰۷).....
۵۴۵. ۵. مظفرالدین ابوبکر (۶۰۷-۶۲۱).....
۵۴۶. ۶. اتابک خاموش قزل ارسلان بن اوزبک (۶۲۲-۶۲۶).....
۵۴۶. ب) خوارزمشاهیان (۶۲۸-۶۵۰).....
۵۴۶. ۱. قطب‌الدین محمد بن اتابک (۶۲۸-۶۵۰) و.....
۵۴۶. ۲. علاءالدوله ابوالمظفر اتسریق قباب‌الدین محمد (۵۵۱-۵۲۲).....
۵۴۸. ۳. تاج‌الدین ابوالفتح ایل ارسلان بن اتابک (۵۶۷-۵۵۱).....
۵۴۹. ۴. جلال‌الدین محمود سلطان‌شاه بن ایل ارسلان (ربیع ۵۶۷ - ربیع‌الآخر ۵۶۸) و.....
۵۴۹. ۵. علاءالدین تکش بن ایل ارسلان (۵۹۶-۵۶۷).....
۵۴۹. قتل مؤید آی آبه در نهم ذی‌الحجه ۵۶۹.....
۵۵۰. کشمکش بین سلطان‌شاه و تکش.....
۵۵۱. لشکرکشی‌های تکش خوارزم‌شاه.....
۵۵۳. مرگ تکش در ۱۹ رمضان ۵۹۶.....
۵۵۳. ۶. علاءالدین محمد بن علاءالدین تکش (۵۹۶-۶۱۸).....
۵۵۴. فتح مازندران و کرمان در ۶۰۶ و ۶۰۷.....
۵۵۵. سلطان محمد خوارزم‌شاه و ناصرخلیفه.....
۵۵۷. انقراض سلسله قراختانیان در ۶۰۷.....
۵۵۹. مجاور شدن مغول با ممالک خوارزم‌شاهی.....
۵۶۰. مرگ خوارزم‌شاه در شوال ۶۱۷.....
۵۶۱. ۷. جلال‌الدین منکبرنی (۶۱۷-۶۲۸).....
۵۶۳. استیلای مغول.....
۵۶۳. اقوام ترک و مغول.....
۵۶۴. چنگیزخان.....

۵۶۶	چنگیزخان و خوارزمشاه
۵۶۷	انقراض دولت نایمان و حمله به ممالک خوارزمشاهی
۵۶۹	فتح بخارا در ۶۱۶
۵۷۰	فتح سمرقند در ۶۱۷
۵۷۰	فتح بقیه بلاد ماوراءالنهر
۵۷۱	عبور مغول از جیحون و تعقیب خوارزمشاه
۵۷۳	عاقبت سلطان محمد
۵۷۴	واقعه خوارزم و فتح آن در ۶۱۸
۵۷۷	عاقبت ترکمن خاتون
۵۷۸	فتح خراسان و ظهور سلطان جلال الدین منکبرنی
۵۷۹	تسخیر مرو و نیشابور و هرات در ۶۱۸
۵۸۲	سلطان جلال الدین منکبرنی
۵۸۳	جنگ پروان و فتح جلال الدین
۵۸۴	جنگ سبند در هشتم شوال ۶۱۸
۵۸۵	نتایج ظهور سلطان جلال الدین
۵۸۷	مراجعت چنگیز به مغولستان در ۶۱۹
۵۸۸	مرگ جوجی و چنگیز در ۶۲۴
۵۸۹	سیاست و آداب مغول
۵۸۹	حکمت تاریخ در باب چنگیز
۵۹۲	یاسای چنگیزی
۵۹۳	آداب مغول
۵۹۷	نظام لشکری و کشوری مغول
۵۹۹	تقسیم ممالک چنگیزی
۶۰۰	سلطنت جانشینان چنگیز تا ایام فرماندهی هولاکو
۶۰۰	سلطنت سلطان جلال الدین منکبرنی
۶۰۲	فتوحات سلطان جلال الدین
۶۰۵	جنگ جلال الدین با مغول در نزدیکی اصفهان رمضان ۶۲۵
۶۰۷	پادشاهی اوگتای قاآن (۶۲۶ - ۶۳۹)
۶۰۷	خاتمه کار سلطان جلال الدین در ۶۲۸
۶۰۸	هجوم دوم مغول به ممالک اسلامی

۶۱۲	مرگ اوگتای قاآن در ۶۳۹
۶۱۲	سلطنت گیوک خان (۶۳۹-۶۴۷)
۶۱۴	سلطنت شعبه دوم خاندان چنگیزی
۶۱۴	منگوقاآن (۶۴۸-۶۵۷)
۶۱۹	لشکرکشی هولاکو به ایران و انقراض خلافت عباسی
۶۱۹	مأموریت هولاکو و دفع اسماعیلیه (۶۵۱-۶۵۴)
۶۲۲	تسخیر الموت و انقراض اسماعیلیه در ۶۵۴
۶۲۴	فتح بغداد و انقراض خلافت عباسی (۶۵۵-۶۵۶)
۶۲۴	خلافت المعضد بالله (۶۴۰-۶۵۶)
۶۲۵	فتح بغداد
۶۲۷	مرگ هولاکو در ۶۳۰
۶۳۰	سلاطین مغول ایران یا یلخانان (۶۶۱-۷۵۶)
۶۳۰	سلطنت اباقاخان (۶۶۳-۶۷۰)
۶۳۱	جنگ‌های اباقا
۶۳۴	سلطنت سلطان احمدتگودار (۶۸۱-۶۸۷)
۶۳۶	سلطنت ارغون خان (۶۸۳-۶۹۰)
۶۳۸	سلطنت گیخاتو (۶۹۰-۶۹۴)
۶۳۸	وضع پول کاغذی چاو
۶۳۹	قتل گیخاتو در ۶۹۴
۶۳۹	سلطنت بایدو (از جمادی الاولی تا ذی القعدة ۶۹۴)
۶۴۱	سلطنت ایلخانان مسلمان
۶۴۱	سلطنت سلطان محمود غازان (۶۹۴-۷۰۳)
۶۴۲	قتل امیر نوروز در ۲۲ ذی القعدة ۶۹۶
۶۴۳	قتل صدر جهان در ۲۲ رجب ۶۹۷
۶۴۳	جنگ‌های غازان در طرف شام
۶۴۴	وفات غازان در ۱۱ شوال ۷۰۳
۶۴۵	اخلاق و صفات غازان خان
۶۴۷	قواعد و یاساهای غازانی
۶۵۳	ابنیه غازانی
۶۵۳	سلطان محمد خدابنده اولجایتو (۷۰۳-۷۱۶)

۶۵۴	بنای سلطانیه در ۷۰۴
۶۵۵	فتح گیلان در ۷۰۶
۶۵۶	اولجایتو و مذهب شیعه
۶۵۸	قتل سعدالدین ساوجی در ۷۱۱
۶۶۰	مرگ اولجایتو در ۲۸ رمضان ۷۱۶
۶۶۱	۳. سلطان ابوسعید بهادرخان (۷۱۶ - ۷۳۶)
۶۶۲	قتل خواجه رشیدالدین در سال ۷۱۸
۶۶۴	انقلابات اوایل سلطنت ابوسعید
۶۶۵	قتل امیرچوگان در ۷۱۸
۶۶۷	حوادث سال بی آخر سلطنت ابوسعید
۶۶۸	وفات ابوسعید در سال ۷۱۶
۶۶۹	ایلخانان آخری
۶۷۰	سلطنت ارباگاون در سال ۷۲۰
۶۷۰	قتل خواجه غیاث‌الدین در ۱۱ رمضان ۷۳۶
۶۷۱	سلطنت موسی‌خان (از شوال تا ۱۴ ذی‌الحجه ۷۳۶)
۶۷۱	سلطنت محمدخان (از ذی‌الحجه ۷۳۶ تا ذی‌الحجه ۷۳۶)
۶۷۲	سلطنت طغا تیمورخان (۷۳۷ - ۷۵۳)
۶۷۲	خروج امیرشیخ حسن کوچک در ۷۳۸
۶۷۳	سلطنت ساتی بیگ (۷۳۹ - اوایل ۷۴۱)
۶۷۴	سلطنت شاه جهان تیمورخان (ذی‌الحجه ۷۳۹ - ذی‌الحجه ۷۴۰)
۶۷۴	سلطنت سلیمان‌خان (اوایل ۷۴۱ تا ۷۴۵)
۶۷۶	قتل شیخ حسن چوپانی در ۲۷ رجب ۷۴۴
۶۷۶	سلطنت انوشیروان عادل (۷۴۴ - ۷۵۶)
۶۷۸	فترت بین دوره ایلخانی و دوره تیموری
۶۷۸	سلسله امرای ایلکانی یا آل‌جلایر
۶۷۸	سلسله امرای چوپانی
۶۷۸	سلسله آل‌مظفر
۶۷۹	خاندان اینجو
۶۷۹	سرپداریان
۶۷۹	ملوک کرت

- ۶۸۱ ملک رکن‌الدین بن شمس‌الدین (۶۷۷-۷۰۵).
- ۶۸۱ ملک فخرالدین بن رکن‌الدین
- ۶۸۲ ملک غیاث‌الدین (۷۰۷-۷۲۹)
- ۶۸۲ پسران غیاث‌الدین (۷۲۹-۷۷۱)
- ۶۸۲ ملک غیاث‌الدین ثانی (۷۷۱-۷۸۳)
- ۶۸۳ اتابکان فارس
- ۶۸۳ اتابک سنقر (۵۴۳-۵۵۸)
- ۶۸۴ اتابک مظفرالدین زنگی بن مودود (۵۵۸-۵۷۱)
- ۶۸۴ سعدین زنگی (۵۹۹-۶۲۳)
- ۶۸۵ اتابک ابوبکر بن سعد (۶۲۳-۶۵۸)
- ۶۸۷ اتابکان دیگر ملغوی
- ۶۸۷ ۳-قراختانیان کرمان
- ۶۸۹ خاندان اینجو و آل مظفر
- ۶۹۱ اصل و نسب آل مظفر
- ۶۹۲ امیر مبارزالدین محمد (۷۱۸-۷۵۹)
- ۶۹۵ قتل شیخ ابواسحاق در ۷۵۸
- ۶۹۸ شاه شجاع (۷۶۰-۷۸۶)
- ۷۰۰ وفات شاه شجاع در ۷۸۶
- ۷۰۱ زین‌العابدین ۷۸۶-۷۸۹
- ۷۰۳ شاه یحیی (۷۸۹-۷۹۵)
- ۷۰۴ شاه منصور (۷۹۰-۷۹۵)
- ۷۰۵ انقراض آل مظفر در ۷۹۵
- ۷۰۶ امرای لرستان
- ۷۰۶ اتابک تکه (۶۴۹-۶۵۶)
- ۷۰۷ یوسف‌شاه (۶۷۲-۶۸۸)
- ۷۰۸ اتابک افراسیاب (۶۸۸-۶۹۵)
- ۷۰۸ نصرت‌الدین احمد (۶۹۵-۷۳۰)
- ۷۰۹ چوپانیان
- ۷۱۱ امرای ایلکانی یا آل‌جلایر
- ۷۱۲ معزالدین اویس (۷۵۷-۷۷۶)

۷۱۲	فتح تبریز در ۷۵۹
۷۱۳	وفات اویس در ۷۷۶
۷۱۳	سلطان حسین (۷۷۶ - ۷۸۴)
۷۱۵	قتل سلطان حسین در ۷۸۴
۷۱۵	سلطان احمد (۷۸۴ - ۸۱۳)
۷۱۶	سربداران و طغاتی‌موریه
۷۱۸	وجیه‌الدین مسعود (۷۳۸ - ۷۴۴)
۷۱۹	جنگ امیر مسعود با ملک حسین کرت در ۷۴۳
۷۲۰	خواجه علی بن یحیی (۷۶۶ - ۷۸۸)
۷۲۲	تمدن و معارف و صنایع در عصر استیلای مغول
۷۲۲	بزرگان این دور
۷۲۲	مورخین و نویسندگان
۷۲۴	علماء و عرفا و حکما
۷۲۵	شعرا
۷۲۷	صنایع و ابنیه و آثار
۷۳۰	معماری و ابنیه
۷۳۲	ظهور امیر تیمور و تشکیل سلسله گورکانیان
۷۳۲	اوضاع ماوراءالنهر مقارن ظهور امیر تیمور
۷۳۳	اصل و نسب تیمور
۷۳۵	لشکرکشی به خوارزم ۷۷۳ - ۷۸۱
۷۳۶	لشکرکشی به مغولستان و دشت قبیچاق در ۷۷۶ - ۷۷۹
۷۳۶	لشکرکشی‌های تیمور به خراسان از ۷۸۲ تا ۷۸۵
۷۳۸	تسخیر مازندران و استرآباد در ۷۸۶ - ۷۸۷
۷۳۹	یورش سه ساله ۷۸۸ - ۷۹۰
۷۴۰	کشمکش بین تیمور و توقتمش (۷۹۰ - ۷۹۳)
۷۴۱	یورش پنج ساله (۷۹۴ - ۷۹۸)
۷۴۲	فتح هندوستان در ۸۰۱
۷۴۳	یورش هفت ساله (۸۰۲ - ۸۰۷)
۷۴۵	جنگ انکوریه در ۱۹ ذی‌الحجه ۸۰۴
۷۴۶	مرگ تیمور در ۱۷ شعبان ۸۰۷

۷۴۸	جانشینان تیمور (۸۰۷ - ۹۱۱).....
۷۴۹	۱ و ۲. سلطان خلیل و شاهرخ (۸۰۷ - ۸۵۰).....
۷۵۱	میرزا علاءالدوله و میرزا الغ بیگ (۸۵۰ - ۸۵۳).....
۷۵۳	عبد اللطیف (رمضان ۸۵۳ - ربیع الاول ۸۵۴).....
۷۵۳	میرزا عبدالله (۸۵۴ - ۸۵۵).....
۷۵۳	میرزا بابر (۸۵۲ - ۸۶۱).....
۷۵۴	سلطان ابوسعید (۸۵۵ - ۸۷۳).....
۷۵۴	شاهزادگان دیگر تیموری.....
۷۵۶	ترکمانان قراة یونلو و آق قویونلو.....
۷۵۶	الف) امرای قراة یونلو.....
۷۵۶	قرا یوسف بن قرا سحما (۸۱۰ - ۸۱۳).....
۷۵۷	اسکندر بن قرا یوسف (۸۳۱ - ۸۳۹).....
۷۵۸	جهانشاه بن قرا یوسف (۸۰۹ - ۸۱۲).....
۷۵۸	حسنعلی میرزا (۸۷۲ - ۸۷۳).....
۷۵۹	ب) امرای آق قویونلو.....
۷۵۹	امیر حسن بیگ بن علی بن قرا عثمان (۸۷۲ - ۸۸۲).....
۷۶۰	سلطان خلیل و یعقوب بیگ (۸۸۲ - ۸۹۶).....
۷۶۱	امرای دیگر آق قویونلو.....
۷۶۳	اصل و نسب و ابتدای کار صفویه.....
۷۶۵	فتح خراسان در ۹۱۶.....
۷۶۷	لشکرکشی به ماوراءالنهر در ۹۱۸.....
۷۶۷	جنگ چالدران در ۹۲۰.....
۷۶۸	وفات شاه اسماعیل در ۱۹ رجب ۹۳۰.....
۷۶۹	سلطنت شاه طهماسب اول (۹۳۰ - ۹۸۴).....
۷۶۹	جنگ با ازبکان.....
۷۷۰	طغیان القاص میرزا.....
۷۷۱	روابط شاه طهماسب با عثمانی.....
۷۷۲	وفات شاه طهماسب در ۹۸۴.....
۷۷۳	سلطنت شاه اسماعیل دوم (۹۸۴ - ۹۸۵).....
۷۷۳	سلطان محمد خدا بنده (۹۸۵ - ۹۹۶).....

۷۷۶	سلطنت شاه‌عباس بزرگ (۹۹۶-۱۰۳۸).....
۷۷۶	دفع ازبکان.....
۷۷۷	فتح لار و بحرین در ۱۰۰۹.....
۷۷۸	جنگ‌های با عثمانی.....
۷۸۱	تسخیر قشم و هرموز در ۱۰۳۱.....
۷۸۳	مرگ شاه‌عباس در ۲۳ - ۱ سال ۱۰۳۸.....
۷۸۵	مملکتداری شاه‌عباس.....
۷۸۹	سلاطین آخری صفوی.....
۷۸۹	سلطنت شاه صفی (۱۰۳۱-۱۰۵۲).....
۷۹۱	فوت شاه‌صفی در ۱۲ صفر ۱۰۵۲.....
۷۹۲	سلطنت شاه‌عباس دوم (۱۰۵۲-۱۰۷۷).....
۷۹۴	مرگ شاه‌عباس ثانی در ۱۲ ربیع‌الاول ۱۰۷۷.....
۷۹۴	سلطنت شاه‌سلیمان (۱۰۷۷-۱۰۸۶).....
۷۹۶	پادشاهی شاه‌سلطان حسین (۱۱۰۶-۱۱۱۸).....
۷۹۶	روابط بین ایران و روسیه.....
۷۹۷	شورش افغانان غلجایی.....
۷۹۸	شورش افغانان ابدالی.....
۷۹۹	استیلای افغانه (۱۱۳۵-۱۱۴۳).....
۸۰۰	سلطنت شاه‌طهماسب دوم (۱۱۳۵-۱۱۴۵).....
۸۰۱	تعرضات روسیه و عثمانی به ایران.....
۸۰۲	جنگ اشرف با دولت عثمانی.....
۸۰۳	سلسله افشاریه (۱۱۴۸-۱۲۱۸).....
۸۰۳	ظهور نادر.....
۸۰۵	دفع اشرف افغان.....
۸۰۷	دفع روس و عثمانی.....
۸۰۹	عزل شاه‌طهماسب در ۱۱۴۵.....
۸۱۰	محاصره بغداد و شکست سپاه ایران (۱۱۴۵-۱۱۴۶).....
۸۱۱	قتل عثمان پاشا و فتح لشکر ایران در ۱۱۴۶.....
۸۱۲	لشکرکشی به قفقازیه و داغستان (۱۱۴۶-۱۱۴۸).....
۸۱۳	تاجگذاری نادر و انقراض سلسله صفوی.....

۷۷۶	سلطنت شاه عباس بزرگ (۹۹۶-۱۰۳۸).....
۷۷۶	دفع ازبکان.....
۷۷۷	فتح لار و بحرین در ۱۰۰۹.....
۷۷۸	جنگ‌های با عثمانی.....
۷۸۱	تسخیر قشم و هرموز در ۱۰۳۱.....
۷۸۳	مرگ شاه عباس در ۲۳- ۱ سال ۱۰۳۸.....
۷۸۵	مملکتداری شاه عباس.....
۷۸۹	سلاطین آخرین صفوی.....
۷۸۹	سلطنت شاه صفی (۱۰۳۸-۱۰۵۲).....
۷۹۱	فوت شاه صفی در ۱۲ صفر ۱۰۵۲.....
۷۹۲	سلطنت شاه عباس دوم (۱۰۵۲-۱۰۷۷).....
۷۹۴	مرگ شاه عباس ثانی در ۱۲ رجب ۱۰۷۷.....
۷۹۴	سلطنت شاه سلیمان (۱۰۷۷-۱۱۰۶).....
۷۹۶	پادشاهی شاه سلطان حسین (۱۱۰۶-۱۱۲۵).....
۷۹۶	روابط بین ایران و روسیه.....
۷۹۷	شورش افغانان غلجایی.....
۷۹۸	شورش افغانان ابدالی.....
۷۹۹	استیلای افغانه (۱۱۳۵-۱۱۴۳).....
۸۰۰	سلطنت شاه طهماسب دوم (۱۱۳۵-۱۱۴۵).....
۸۰۱	تعرضات روسیه و عثمانی به ایران.....
۸۰۲	جنگ اشرف با دولت عثمانی.....
۸۰۳	سلسله افشاریه (۱۱۴۸-۱۲۱۸).....
۸۰۳	ظهور نادر.....
۸۰۵	دفع اشرف افغان.....
۸۰۷	دفع روس و عثمانی.....
۸۰۹	عزل شاه طهماسب در ۱۱۴۵.....
۸۱۰	محاصره بغداد و شکست سپاه ایران (۱۱۴۵-۱۱۴۶).....
۸۱۱	قتل عثمان پاشا و فتح لشکر ایران در ۱۱۴۶.....
۸۱۲	لشکرکشی به قفقازیه و داغستان (۱۱۴۶-۱۱۴۸).....
۸۱۳	تاجگذاری نادر و انقراض سلسله صفوی.....

۸۱۴	فتح بحرین و تنبیه بختیارها در ۱۱۴۸
۸۱۵	محاصره و فتح قندهار (۱۱۴۹ - ۱۱۵۰)
۸۱۵	لشکرکشی به هند
۸۱۶	جنگ کرنال در ۱۵ ذی القعدة ۱۱۵۱
۸۱۸	سفر نادر به بخارا و خیوه و داغستان
۸۲۰	روابط نادر با عثمانی
۸۲۲	تغییر مزاج نادر و قتل او
۸۲۴	سلطنت علی شاه و ابراهیم شاه و شاهرخ (۱۱۶۰ - ۱۲۱۰)
۸۲۶	زندیه (۱۱۶۳ - ۱۳۰۰)
۸۲۶	اوضاع ایران مقارن ظهور کریم خان
۸۲۷	ظهور کریم خان زنده
۸۲۹	شکست محمد حسن قاجار در ۱۱۷۱
۸۲۹	سلطنت کریم خان (۱۱۶۳ - ۱۱۷۳)
۸۳۰	اوضاع سواحل و جزایر خلیج فارس
۸۳۳	مرگ کریم خان در ۱۳ صفر ۱۱۹۳
۸۳۴	بازماندگان کریم خان
۸۳۷	پادشاهی لطفعلی خان (۱۲۰۳ - ۱۲۰۹)
۸۳۸	سلسله قاجاریه
۸۳۸	ابتدای کار قاجاریه
۸۴۱	جلوس آقامحمدخان در ۱۲۰۰
۸۴۴	لشکرکشی به گرجستان در ۱۲۰۹ - ۱۲۱۰
۸۴۶	تسخیر خراسان در ۱۲۱۵
۸۴۶	قتل آقامحمدخان در ۲۱ ذی الحجة ۱۲۱۱
۸۴۷	سلطنت فتحعلی شاه (۱۲۱۲ - ۱۲۶۰)
۸۴۷	انقلابات داخلی
۸۴۹	قتل اعتمادالدوله در ۱۲۱۵
۸۵۰	روابط ایران با هندوستان و افغانستان
۸۵۶	دوره اول جنگ های روس و ایران (۱۲۱۹ - ۱۲۲۸)
۸۵۶	الحاق گرجستان به روسیه در سال ۱۲۱۵
۸۵۷	جنگ اچمیازین در ۱۲۱۹

۸۵۸	قتل سی‌سیانف در ۱۲۲۰
۸۵۹	جنگ خانشین در ۱۲۲۲
۸۵۹	جنگ اصلاندوز در ۱۲۲۸
۸۶۱	عهدنامه گلستان در ۲۹ شوال ۱۲۲۸
۸۶۲	انقلابات خراسان و افغانستان
۸۶۵	جنگ ایران و عثمانی (۱۲۳۶ - ۱۲۳۸)
۸۶۷	دوره دوم جنگ‌های ایران و روس (۱۲۴۱ - ۱۲۴۳)
۸۶۸	فتوحات سپاه ایران
۸۶۹	جنگ شمکور در صفر ۱۲۴۲
۸۷۰	جنگ گنبد در ۱۲ ربيع‌الاول ۱۲۴۲
۸۷۲	شکست ایران
۸۷۲	معاهدات ترکمانچای ۵ شعبان ۱۲۴۳
۸۷۵	قتل گریبایف در ۱۲۴۴
۸۷۷	مأموریت نایب‌السلطنه به خراسان و بن و کرمان
۸۷۸	محاصره هرات در ۱۲۴۹
۸۷۹	مرگ عباس‌میرزا در شب ۱۰ ج ۲ سال ۱۲۴۵
۸۸۱	وفات فتحعلیشاه در نوزدهم جمادی‌الآخری ۱۱۵۰
۸۸۲	سلطنت محمدشاه (۱۲۵۰ - ۱۲۶۴)
۸۸۳	قتل قائم‌مقام در شب سلخ صفر ۱۲۵۱
۸۸۴	لشکرکشی به هرات ۱۲۵۳ - ۱۲۵۴
۸۸۵	داستان آقاخان محلاتی
۸۸۶	اختلافات ایران و عثمانی
۸۸۷	فتنه سالار در ۱۲۶۲
۸۸۸	ظهور مذهب بابیه
۸۸۹	فوت محمدشاه در شب ششم شوال ۱۲۶۴
۸۹۰	سلطنت ناصرالدین‌شاه (۱۲۶۴ - ۱۳۱۳)
۸۹۱	دفع فتنه سالار در ۱۲۶۶
۸۹۲	قیام بابیه
۸۹۳	دورهٔ صدارت امیرکبیر و اقدامات مفید او
۸۹۴	خلاصه‌ای از اقدامات و اصلاحات امیر

۸۹۶	عزل و قتل امیر.....
۸۹۸	تسخیر هرات در ۱۲۷۳.....
۹۰۱	جنگ سرخس در ۱۲۷۱ و مرو در ۱۲۷۶.....
۹۰۲	تعیین مرزهای ایران.....
۹۰۴	صدارت حاجی میرزا حسین خان سپهسالار.....
۹۰۶	آشنائی ایران با تمدن غربی.....
۹۰۹	قتل ناصرالدین شاه در ذی القعدة ۱۳۱۴.....
۹۱۳	سلطنت مظفرالدین شاه (۱۳۱۳-۱۳۲۴).....
۹۱۶	مشروطیت ایران.....
۹۱۷	اعطای فرمان مشروطیت در ۱۴ جمادی الاخری ۱۳۲۴.....
۹۱۸	سلطنت محمد علی شاه (۱۳۲۴-۱۳۲۷).....
۹۲۰	سلطنت احمدشاه (۱۳۲۷-۱۳۴۳).....
۹۲۴	قراردادهای ۱۵۰۷ و ۱۹۱۹ و ۱۹۱۹.....

www.ketab.ir

شکل جغرافیایی فلات ایران

مقدمه

مملکتی که ما آن را ایران می نامیم قسمت اعظم سرزمین وسیعی است که در جغرافیا موسوم به فلات ایران است. این مرز بوم پهناور شامل جلگه وسیع و بلندی است که از هر طرف کوه های بلند آن را احاطه دارد: در مشرق سه رشته کوه متوازی که معروف به کوه های سلیمان است، در شمال کوه های البرز که مانند زنجیری از شرق به غرب امتداد یافته. این کوه ها در غرب از کوه های ارمنستان جدا شده، از جنوب دریای خزر گذشته به واسطه (کوه بابا) به (هندوکش) پیوسته و این هم با (هیمالیا) بلندترین کوه های عالم متصل است. در مغرب فلات کوه های کردستان یا زاگرس واقع است که از شمال به جنوب رفته و بعد به طرف جنوب و شرقی با گشته و به دریای عمان می رسد. کوه های جنوب و مشرق از مواد آهکی است، در سواحل غربی نزدیک دریاچه ارومیه سنگ خارا نیز دیده می شود. بعضی از کوه های شمال از مواد آتشفشانی ترکیب یافته یعنی مواد آنها از قعر زمین بیرون آمده مانند دماوند در نزدیکی تهران و سیلان در آذربایجان. این آتشفشان ها اکنون خاموش هستند. اعلا درجه بلندی فلات ایران در جنوب آن و سرایشی فلات از جنوب به شمال است زیرا در کرمان ارتفاع آن تقریباً ۱۶۰۰ متر است و حال آن که در مشهد از ۱۰۵۰ و در تبریز از ۱۲۰۰ تجاوز نمی کند و به احت فلات ایران دومیلیون و ششصد هزار کیلومتر مربع یا تقریباً پنجاه و پنج هزار فرسخ مربع می باشد. ایران امروزی از این مساحت دارای شصت و سه درصد یا تقریباً دو ثلث از کل است و آنچه باقی می ماند متعلق به ممالکی است مانند افغانستان، بلوچستان و غیره که در اثر حوادث تاریخی از اوایل قرن سیزدهم هجری متدرجاً از ایران جدا شده اند.

آب و هوای فلات ایران خشک است به خصوص در قسمت مرکزی آن که موسوم به کویر لوت و یکی از گرم ترین جاهای دنیا است. به استثنای گیلان و مازندران و سواحل خلیج فارس که بارندگی در آنجاها زیاد است در سایر نقاط ایران مجموع مقدار باران در عرض سال تقریباً از سه گره و نیم تا چهار گره و نیم تجاوز نمی کند. در شمال ایران

بادهای باران‌آور زیاد می‌وزد ولی وقتی که به کوه‌های بلند البرز برمی‌خورد، غالباً به طرف جنوب آن تجاوز نمی‌کند از این جهت در گیلان و مازندران بارندگی زیاد می‌شود در صورتی که صفحات جنوبی این کوه خشک است. بادهایی که در ایران می‌وزد از دو سمت است: شمال غربی و جنوب شرقی. اولی از اثر بادهای تند شمال آمریکا است که از اقیانوس اطلس عبور کرده از راه دریای مغرب به شامات و آسیای صغیر می‌رسد و از آنجا به ایران و هند می‌گذرد و دومی از اقیانوس هند تولید شده به طرف ایران می‌وزد علت این که جهت این بادهای تغییر نمی‌کند از اینجا است که بادهای مذکور باید از دالان تنگ سله‌های جبال بگذرد و بدیهی است که کوه‌ها جا و جهت عوض نمی‌کنند. در بعضی از قسمت‌های ایران بادهای مانند باد ۱۲۰ روز سیستان و زش منظم و تند دارد. در وسط فلات ایران کویری است که اهالی جنوب آن را لوت می‌نامند و با وجود اینکه پست‌ترین قسمت فلات ایران است باز بلندی‌های ۶۰۹ متر می‌رسد. عبور از کویر برای کاروان‌ها از جهت باتلاقی‌ها، ریگ روان خطرناک می‌باشد. در فلات ایران رودی که قابل کشتی‌رانی باشد منحصر به کارون است. رود مزبور که از کوه‌های بختیاری شروع می‌شود در خوزستان جاری است و به شط‌العرب می‌ریزد. رودهای دیگر از این قرار است: در شمال ارس و سرخرود با طول ۱۲۰۰ (که پس از این که به شاه‌رود پیوست سفیدرودش نامند) و اترک. این سه رود به دریای خزر می‌ریزند. در اصفهان زاینده‌رود که در باتلاقی گم می‌شود، در طرف مشرق مرغاب و هریرود که در صحرای ترکمن فرو می‌روند. در سیستان هیلمند (یا هیرمند) و در شمال شرقی فلات ایران رود بزرگ آمویه که از بدخشان شروع شده به دریای آرال می‌ریزد. فلات ایران دارای چند دریاچه است و علماء معرفت‌الارض آنها را باقی مانده دریایی می‌دانند که وقتی قسمت اعظم فلات ایران را در زیر خود داشته، دریاچه‌های مزبور از قرار دلی است: در شمال و غرب فلات و صفحات مجاور آن دریاچه اورمیه، در طرف غربی آذربایجان و دریاچه (وان) و در ترکیه در ۱۵ فرسخی حدود ایران و دریاچه (گی‌چای) در قفقازیه، مهم‌ترین اینها دریاچه ارومیه است که عمق آن پانزده ذرع و آب آن خیلی شور و تقریباً در ارتفاع هزار متر از سطح دریای اقیانوسی واقع است. در فارس دو دریاچه مهارلو و نیریز، در سیستان دریاچه هامون که فاضل آب آن در سال‌هایی که بارندگی می‌شود به گود (زره) می‌ریزد، در کرمان هامون دیگری است موسوم به نمک‌زار (بعضی اسم این دریاچه را جزم‌ریان نوشته‌اند). آب دو رود کوچک بمپور و هلیل به این هامون می‌ریزد. بین تهران و قم دریاچه قم یا حوض سلطان. از طرف شمال چنان‌که گفته شد فلات ایران به دریای خزر

محدود است. این اسم به مناسبت مردمانی است که موسوم به خزر بوده و در کنار شمال غربی این دریا قرونی به سر برده‌اند. این دریا از حیث عمق به سه قسمت تقسیم شده و گودترین جاهای آن در قسمت جنوبی است زیرا شمال دریا لای رود بزرگ ادیل (ولگا) که به دریا می‌ریزد، کم عمق می‌باشد. سطح دریا ۲۶ متر از سطح دریای اقیانوسی پائین‌تر است و چنان که به تجربه رسیده همواره فرو می‌رود. سبب آن را از تابستان‌های بسیار گرم و تبخیر زیاد آب دریا می‌دانند.

فلات ایران از طرف خلیج فارس و دریای عمان محدود است. خلیج مزبور که از گرم‌ترین جاهای دنیا است و شبه جزیره عربستان را از ایران جدا می‌کند به واسطه بوغاز هرمز با حرمان اتصال می‌یابد و به تمام دنیا از این راه مربوط است. شط‌العرب به این خلیج می‌ریزد و ملای قدیمه عالم مانند سومری‌ها و آگدی‌ها و عیلامی‌ها و کلدانی‌ها و پارسی‌ها و نیز ارباب ارتباط تاریخی نزدیکی با این خلیج داشته‌اند و سواحل آن مهد تمدن‌های خاموش عهد قدیمه است. جزایر بسیاری در این خلیج است که بزرگترین آنها قشم و بحرین می‌باشد. فلات ایران دارای معادن زیادی است از قبیل مس - آهن - سرب - زغال سنگ - مرمر - کلس - فیروزه و غیره و چنان که علمای فن گویند، قسمت بزرگ فلات ایران روی نفت قرار گرفته و لیکن چون به استخراج معادن هنوز کاملاً نپرداخته‌اند، محصولات آن بیشتر زراعتی است و از جهت آب و هوای بری و کمی بارندگی در بعضی از قسمت‌های ایران زراعت فقط ابر است ولی کلیه زراعت دیمی در ایران غلبه دارد. شمال و مغرب فلات ایران از حیث نباتات از قسمت مرکزی و شرقی غنی‌تر است. جهت آن در شمال تا سلسله کوه البرز دریای خزر و در غرب اثر دریای مغرب است که هر چند در فلات ایران ضعیف می‌باشد ولی در دره‌های امتی از مغرب آن نافذ است جاهایی که آب باشد خاک دره‌ها حاصلخیز است و نباتات ثمرات زیاد دارد.

خاک دره‌ها و دامنه‌ها رسوبی یعنی لایی است که از سیلاب‌ها و دره‌های روی زمین مانده ولی وقتی که از سطح زمین قدری پائین رویم غالباً به سنگ و ریگ و ماسه می‌رسیم اگر چه عرض جغرافیایی فلات ایران تقریباً از بیست و چهار الی چهل و دو شمالی است و نمی‌بایست در این عرض اختلاف زیادی بین آب و هوای نقاط مختلفه فلات باشد ولیکن به واسطه اختلاف ارتفاع یا موقع خاصی در کنار دریاها و دریاچه‌ها یا در پناه کوه‌ها و یا در نزدیکی کویر اختلاف زیاد در آب و هوای قسمت‌های مختلف فلات ایران حاصل شده و از این جهت همه قسمت درخت و گل و ریحان در ایران می‌روید. راه‌های تجارت و روابط امروزی سکنه فلات ایران تقریباً همان است که در

از منته تاریخی بوده لذا فقط بعضی را که برای تاریخ اهمیت دارد ذکر می‌کنیم. راهی که از بین‌النهرین به فلات ایران می‌آمد از جایی که بعدها موسوم به سلوکیه گردید و در نزدیکی بغداد کنونی بود از دجله گذشت و متابعت وادی دیاله را نموده و به آتری میتا در نزدیکی قول رباط امروزی می‌رسید و بعد به شالاکه کرسی حُلوان بود منتهی می‌گشت. از اینجا صعود به فلات ایران شروع می‌شد و راه مزبور بعد از گذشتن از کوه‌های زاگرس و کامبادن یا تقریباً کرمانشاه امروزی وارد وادی بلند کرخه می‌شد و پس از عبور از کنگاور (کنگبار قدیم) به همدان منتهی می‌گشت و همدان به واسطه راه‌های مختلف با شوش و سایر راه‌های دیگر ارتباط می‌یافت از راه‌های دیگر راه‌هایی که از فلات ایران به هند می‌روند پایان توجه است. یکی از آنها راهی است که از وادی کابل شروع شده و از کوه‌های ساجمان گذشته و به پیشاور که در وادی سند است می‌رسد، دیگری که کوتاه‌تر است از تنگه - بیر می‌گذرد. فاتحین هند و نادرشاه از این راه گذشته‌اند بالاخره راهی که افغانستان کنونی را به سویه ارتباط می‌داد و اکنون نیز همان اهمیت را دارد راهی است که از بامیان و بلخ شروع شده و کوه‌های هندوکش را بریده و به وادی مزبور می‌رسد. سایر راه‌های ایران یعنی از ری به آذر ایجان و گیلان و خراسان و از خراسان به آسیای وسطی و از بندرعباس به شیراز و از ری به دماغان به طبرستان همان بوده که جالا هم هست. نفوس فلات ایران معلوم نیست چقدر بوده و اکنون هم چون سرشماری نشده محققاً معلوم نیست. حدس می‌زنند که باید جمعیت ایران و افغانستان و بلوچستان شانزده میلیون باشد. از سایر اطلاعات جغرافیایی پس از ارتباط مستقیمی با تاریخ ندارد می‌گذریم ولیکن این نکته را که برای تاریخ اهمیت دارد مخصوصاً باید در نظر داشت: فلات ایران پلی است که قسمت‌های شرقی و غربی آسیا را با یکدیگر اتصال داده و این موقع فلات ایران در تاریخ اهمیت مخصوصی داشته چه در ازمنه ای که دریانوردی آسان نبود فلات ایران یگانه راهی بود که قسمت‌های آسیا را با یکدیگر و با شمالک دریای مغرب و اروپا مربوط می‌نمود و چون فلات مزبور در چهارراه عالم قدیم واقع و وسیله ارتباط مردمان بسیار از نژادها و ملل مختلفه بوده و از این موقع جغرافیایی نتایجی حاصل شده که از تاریخ آن معلوم است و در ذیل می‌آید.

نژادها - نژاد سفید پوست - مردمان هند و اروپائی

چنان که از نژادشناسی معلوم است سکنه روی زمین از حیث نژاد به پنج قسمت تقسیم شده‌اند.

۱- سفیدپوست یا ایض

۲- زردپوست یا اصفر

۳- سرخپوست یا احمر

۴- سیاهپوست یا اسود

۵- ماله سه نژاد آخری ارتباطی با موضوع این کتاب ندارند.

نژاد زردپوست را بعضی از محققین نژاد مغول نیز نامیده‌اند. این نژاد موافق عقیده اکثر محققین به سه قسمت تقسیم شده: چین و تبت مغول و منچو ترک و تاتار. بیشتر این مردمان در آسیای شرقی و سیبریا و آسیای وسطی سکنی دارند و شعبه‌هایی از آنها در آسیای غربی و اروپا مأوی گزیده‌اند مانند بعضی از سکنه قفقازیه و تاتارهای قدیم و ترک‌ها و مجارها و ... و غیره. نژاد سفیدپوست را نیز به سه قسمت تقسیم کرده‌اند. هند و اروپائی، سامی و حامی بنی‌حام چنان که تورات گوید ازحام پسر نوح بودند در باب مسکن آنها بین محققین اختلاف است بعضی وطن اصلی آنها را بابل یا جایی در آسیای غربی دانسته عقیده داشتند که این مردم از آسیا به آفریقا رفته و در مصر و لیبیا و غیره سکنی گزیده‌اند. ولی تولد که خاوشناس معروف بر این عقیده بود که همیشه مسکن آنها آفریقای شمال شرقی بوده و از آنجا از حیث شکل و قیافه و غیره به سیاهپوست‌های آفریقا نزدیک‌ترند. اکثر محققین اهالی قدیم مصر (یعنی قبطی‌ها) و نیز بربری‌های لیبیا و کوشی‌ها (یا حبشی‌ها) را از بنی‌حام دانسته‌اند. اکنون حامی‌ها با نژادهای دیگر مخلوط شده‌اند. بنی‌سام که یکی از شاخه‌های بزرگ سفیدپوست‌اند اکثراً در عربستان و بین‌النهرین و شامات و آفریقای شمالی و شمال شرقی سکنی دارند و شعبه‌ای از آنها که بنی‌اسرائیل باشد در جاهایی از آسیا و اروپا ساکن است.

ملل سامی نژاد عهد قدیم اینها بوده‌اند: کلدانی‌ها - آشوری‌ها - فینیقی‌ها - بنی اسرائیل و یهود - آرامی‌ها - اعراب تورات فینیقی‌ها را از حیث نژاد و منگنه ولی اکثر محققین آنها را سامی می‌دانند. زبان‌های تمام این مردمان به یکدیگر خیلی نزدیک بوده چنان که تورات گوید که مردم بنی‌اسرائیل در ۱۵۰۰ سال ق.م. زبان عربی را بی‌ترجمه می‌فهمیدند. مردمان هند و اروپائی چنان که خود لفظ می‌رساند مردمانی هستند که مسکن آنها از هند تا اقصای بلاد اروپا است یعنی در اروپا کلیه سکنه آن به استثنای مردمانی که از نژادهای دیگر و در اقلیت‌اند در آسیا فقط هندی‌های آریائی و ایرانی‌ها به معنی اعم (یعنی کلیه مردمانی که از شاخه ایرانی آریان‌ها منشعب شده‌اند) و آرامنه مردمان هند و اروپائی را موافق موازین علمی به هشت شعبه تقسیم کرده‌اند.